

LAUSUNTO
05.03.2024

Ympäristöministeriölle

Lausunto luonnoksesta rakentamislain muuttamisesta

Lain rakennuksien vähähiilisyttä koskevat vaatimukset (erityisesti pykälä 38 §) ovat tärkeitä keinoja ohjata energia- ja rakennusalan toimijoita sekä rakennuksien käyttäjiä valitsemaan kestävämpiä tapoja tuottaa rakennuksien kuluttama energia. Luonnos hallituksen esitykseksi ja erityisesti sen perusteella valmistelussa oleva asetus rakennusten ilmastaselvityksestä ovat kuitenkin valitettavan puutteellisia rakennusten vähähiilisyden laskennassa Suomen tärkeimmän lämmitysmuodon kaukolämmön osalta. Näiden puutteiden korjaaminen on nähdäksemme tärkeää, jotta laki ohjaisi rakentamista ja energiamuotojen valitsemista aidosti vähäpäästöisempään suuntaan.

On tärkeää huomata, että rakentamislakia ja asetusta rakennusten ilmastaselvityksestä tullaan käyttämään rakennushankkeiden investointi- ja energiaratkaisuista päätettäessä laajemminkin kuin vain rakennuslupaa haettaessa. Tietyillä paikkakunnilla on jo valitettavasti tehty investointipäätöksiä virheellisiin kaukolämmön päästötietoihin perustuen, kun hiilijalanjälkilaskennassa on käytetty lausunnoilla ollutta asetuksen luonnosversiota.

Ilmastaselvityksen todellisuutta vääristävä ongelma liittyy päästökertoimiin eri energiamuodoille. Nykyisellään säädökset eivät ohjaa käyttämään paikallisia, kaukolämpöverkkokohtaisia päästökertoimia kaukolämmölle kansallisen keskiarvon sijaan. Tämä johtaa tilanteisiin, jossa ilmastaselvityksen mukainen arvio energiankulutuksen päästöistä voi olla huomattavasti korkeampi kuin todelliset kaukolämpöverkon päästöt.

Useat kaukolämpöyhtiöt ovat jo saavuttaneet hiilineutraaliuden ja lähes kaikki ovat sitoutuneet päästöjen vähentämiseen nopeassa tahdissa. Esimerkiksi 20 suurimman kaukolämpöyhtiön päästöjen ennustetaan pienevän merkittävästi enemmän kuin Suomen ympäristökeskuksen tietopalvelun kansallisen päästötietokannan tiedot antavat ymmärtää, koska SYKE:n tietopalvelun data nojautuu kulloinkin käytössä oleviin kiinteisiin ja keskiarvoisiin menetelmiin, mitkä eivät monessa tapauksessa lähimainkaan kuvasta kaukolämpöverkon todellista tilaa.¹

Suomen ympäristökeskus onkin ansiokkaasti tarkastellut verkkokohtaisten päästötietojen käyttämisen mahdollisuuksia selvityksessään vuonna 2022.² Selvityksessä todetaan, että tietojen oikeellisuuden kannalta verkkokohtaisten päästöarvojen käyttö olisi ilmastaselvityksessä perusteltua. Verkkokohtaisten tietojen käytön haasteena SYKE näkee mm. sen, että niiden käyttö tuottaisi huomattavaa vaihtelua rakennusten hiilijalanjälkeen, mistä voisi seurata, että fossiilisemmän kaukolämmön alueille ei voisi rakentaa lainkaan kaukolämpöä käyttäen, tai että vähäpäästöisen kaukolämmön alueella ei tarvitsisi tehdä mitään muuta

¹ Energiateollisuus ry 2024: Kaukolämmön hiilineutraalisuuspolku 2021-2030.

² Kaukolämmön ja kaukokylmän vähähiilisyden arvioinnin vaihtoehdot osana rakennuksen ilmastaselvitystä. SYKE 14.1.2022
Paikallisvoima ry
Annankatu 25 A, 3. krs
00100 Helsinki
www.paikallisvoima.fi

rakennuksen vähähiilisyysuunnittelua. Selvitys kuitenkin tarkastelee ansiokkaasti eri mahdollisuuksia käyttäen verkkokohtaisia arvoja yhdessä kansallisen keskiarvon kanssa raja-arvoja asetettaessa.

Nähdäksemme haasteet verkkokohtaisten kaukolämmön päästöjen hyödyntämisessä ovat ratkaistavissa ja niiden kehittämistä tulisi jatkaa. Se, että rakennuksen energiankäyttö saisi niiden myötä suuren painoarvon tai tuottaisi suurta vaihtelua hiilijalanjälkeen, ei ole mielestämme riittävä syy pitäytyä todellisuudelle vieraissa kansallisissa keskiarvoissa. Verkkokohtaisten tietojen todentamista on myös mahdollista vahvistaa.

Paitsi rakentajille, päästötietojen tarkkuus on tärkeää myös kannusteiden luomiseksi kaukolämpöyhtiöille. Kansallisen keskiarvon käyttö syrjii erityisesti pienempiä kaukolämpöyhtiöitä, jotka ovat vähähiilisydessä keskimääräin edistyneempiä kuin suuren yhtiöt. Alalla on intressi kehittää ja parantaa verkkokohtaisten päästötietojen saatavuutta yhdessä viranomaisten sekä rakennus- ja kiinteistöalan kanssa. Olisi valitettavaa, jos tätä kehitystä jarrutettaisiin rakentamislilla.

Edellä sanotun perusteella pidämme erittäin tärkeänä, että lakiehdotuksen 38 § sisältyy mahdollisuus käyttää rakennuksen vähähiilisuuden arvioinnissa kansallisen päästötietokannan tietojen ohella muita arviointimenetelmän mukaisia ympäristöominaisuustietoja. Laki ei siis saa kategorisesti poissulkea verkkokohtaisten tietojen käytön mahdollisuutta.

Valmisteltaessa rakentamislakiin perustuvaa asetusta rakennusten ilmastaselvityksestä esitämme, että rakennuksen käytönaikaisen energian hiilijalanjäljen laskentaa ei säädättäisi kaavamaisesti kansallisiin keskiarvoihin perustuvaksi, vaan sitä koskevaa laskentaa kehitettäisiin kaukolämmön osalta verkkokohtaisia tietoja hyödyntäen. Tiedot verkkokohtaisista päästöistä tarkentuvat jatkuvasti, ja niihin perustuvat standardit päästöskenaarioiden laatimiseksi ja verifioimiseksi voidaan kehittää yhteistyössä toimialan ja viranomaisten kanssa. Tämä saattaisi edellyttää käsillä olevien säädösten antamisen lykkäämistä rakennusten energiankäytön osalta, mutta lopputuloksena saavutettaisiin ilmastaselvitys, joka aidosti palvelisi eri toimijoita ja ohjaisi niitä päästövähennyksiin todellisiin tietoihin perustuen.